

DİN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN

Sivas CÜ İlahiyat Fakültesi

www.mehmetzekiaydin.com

GİRİŞ¹

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istendik davranış değişikliği oluşturma sürecidir.

Öğretim, plânlı, programlı eğitim çalışmalarıdır.

“Öğrencilere yeni bilgi, beceri ve tutumları nasıl kazandıracacağız, nasıl öğreteceğiz?” konusu **Öğretme yolları** konusunu içerir. Eğitim durumları denilen bu alan kaynak, araç ve gereçler ile yöntemleri kapsar.

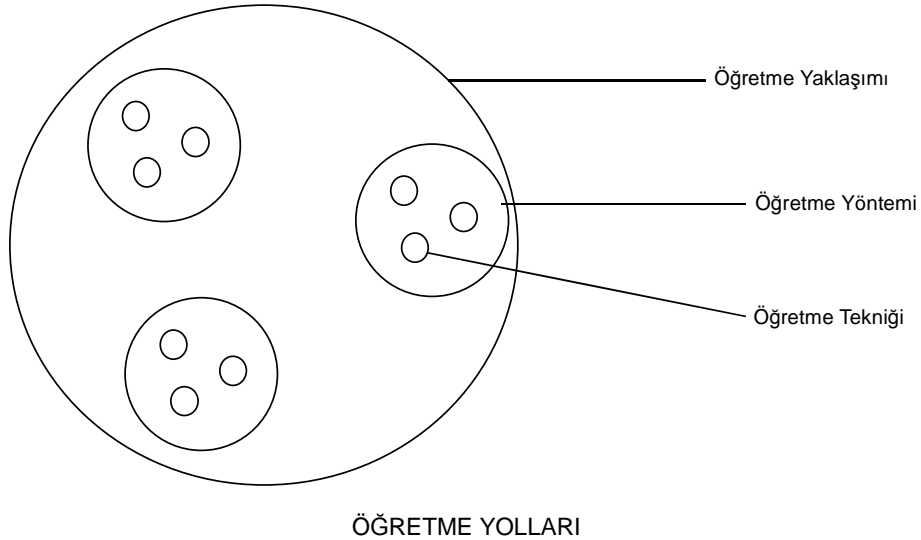
Öğretme yolları; öğretme yaklaşımı (strateji), öğretim yöntemi ve öğretim tekniklerinden oluşur.

Öğretme yaklaşımı: Öğretimde amaçlara ulaşabilmek için, tüm öğrenme durumları göz önünde tutularak, yöntemlerin seçimine yön veren genel bir öğretme yoludur.

Öğretim yöntemi: Öğretimde amaçlara ulaşabilmek için, tekniklerin, işlenecek konunun, araç gereç ve kaynakların bir bütünlük oluşturacak biçimde düzenlenerek hizmete sunulmasında izlenen bir öğretme yoludur.

Öğretim tekniği: Öğrencilere belli bir içeriği sunmada, öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde izlenen özel bir yoldur.

Yöntem ve tekniklerin uygulanışında öğretmenlerin kişiliği ile koydukları üsluba da **uygulama tarzı** diyebiliriz.

¹ Bu kitapçıkta yer alan bilgiler, Mehmet Zeki AYDIN, **Din Öğretiminde Yöntemler**, Ankara: Nobel yayınları 2005, kitabından alınmıştır. Ayrıntılı bilgiler ve yöntemlerin kullanımı için bu kitaba bakılabilir.

ÖĞRETME YOLLARI

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETME YAKLAŞIMI	BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETME YAKLAŞIMI	ARAŞTIRMA YOLUYLA ÖĞRETME YAKLAŞIMI	İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRETME YAKLAŞIMI	OYUN YOLUYLA ÖĞRETME YAKLAŞIMI	YAKLAŞIM
-TAKRİR (ANLATMA)	- DRAMATİZASYON (ROL YAPMA) - ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ - BULDURMA (SOKRATES) -TARTIŞMA	- PROBLEM ÇÖZME - DRAMATİZASYON (ROL YAPMA) - ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ - GEZİ- GÖZLEM - BİREYSEL ÇALIŞMA - GÖSTERİP YAPTIRMA	- TARTIŞMA - KÜME ÇALIŞMASI	- DRAMATİZASYON (ROL YAPMA) - EĞİTSEL OYUN	YÖNTEM
- BİÇİMSEL (FORMAL) KONUŞMA -KONFERANS - BİÇİMSEL OLMAYAN (INFORMAL) KONUŞMA - SEMPOZYUM - GÖSTERİ (DEMONSTRASYON)	- SORU CEVAP - PARMAK OYUNU - SÖZSÜZ OYUN (PANDOMİM) - BAĞIMSIZ DRAMATİZASYON - BAĞIMLI DRAMATİZASYON - KUKLA VE BEBEKLER - TAKLİDİ OYUN (BENZETME) - BÜYÜK GRUP - KÜÇÜK GRUP TARTIŞMASI - PANEL - ZIT PANEL - MÜNAZARA - AÇIK OTURUM - FORUM - ÇEMBER TARTIŞMASI - BEYİN FIRTINASI - GÖRÜŞME	- SORU CEVAP - PARMAK OYUNU - SÖZSÜZ OYUN (PANDOMİM) - BAĞIMSIZ DRAMATİZASYON - BAĞIMLI DRAMATİZASYON - KUKLA VE BEBEKLER - TAKLİDİ OYUN (BENZETME) -WORKSHOP -ALTI ŞAPKALI DÜŞÜNME	- SORU CEVAP - BÜYÜK GRUP TARTIŞMASI - KÜÇÜK GRUP TARTIŞMASI - PANEL - ZIT PANEL - MÜNAZARA - AÇIK OTURUM - FORUM - ÇEMBER TARTIŞMASI - BEYİN FIRTINASI - GÖRÜŞME -WORKSHOP	- KART OYUNLARI (SİZ OLSAYDINIZ NE YAPARDINIZ?) - KUTUPLAŞMA - KAVRAM KONTROLÜ - GRUP OYUNLARI (MEKTUP YA DA TELGRAF OYUNU) - NESİ VAR? - PARMAK OYUNU - SÖZSÜZ OYUN (PANDOMİM) - BAĞIMSIZ DRAMATİZASYON - BAĞIMLI DRAMATİZASYON - KUKLA VE BEBEKLER - TAKLİDİ OYUN (BENZETME) -BAŞKA, TERS BAŞKA -AKROSTİŞ	TEKNİK

ÖĞRETME YAKLAŞIMLARI

Sunuş Yoluyla Öğretme Yaklaşımı: Bu yaklaşım, bugün okullarda çok yaygın olarak bilginin aktarılması, kavram, ilke ve genellemelerin açıklanmasında sıkça kullanılmaktadır. Sunuş yoluyla öğretilen bilgilerin düzenlenmiş, sıralanmış olması gerekmektedir. Öncelikle genel ilke ve kavramlar verilir, bunu, ayrıntılı bilgilerin kazandırılması izler.

Buluş (Keşfetme) Yoluyla Öğretme Yaklaşımı: Bu yaklaşım, belli bir problemle ilgili verileri toplayıp, çözümleyerek (analiz ederek) soyutlamalara ulaşmayı sağlayan, öğrenci etkinliğine dayalı, güdüleyici bir öğretim yoludur.

Keşfetme yoluyla öğrenme de denilen yaklaşımda, öğretmenin temel görevi öğrenciyi yönlendirmek ve cevabı ona buldurtmaktır. Buradaki keşfetme yeniden bulmadır.

Araştırma İnceleme (Soruşturma) Yoluyla Öğretme Yaklaşımı: Öğrencilerin sınıf içi etkinliklerine dayalı konulardaki problemlerin çözümü için uygulanan bir tür problem çözme yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda öğrenci, problemi tanımlar, problemin çözümü için geçici çözüm yolları önerir. Bu çözümlerin sınanması için veri toplar ve verileri değerlendirerek sonuca ulaşır.

Tam Öğrenme Yaklaşımı (Bloom'un Okulda Öğrenme Modeli): Bloom'un modelinde, "Her öğrenciye ihtiyaç duyduğu zaman ve ek öğrenme imkânı sağlandığında herkes, belirlenen öğrenme seviyesine ulaşabilir." düşüncesi savunulmaktadır. Okulda öğrenme modelinde, öğrencilerin öğrenme seviyesini, başka bir ifade ile öğrenme ürünlerini etkileyen şu üç temel değişken bulunmaktadır: 1.Bilişsel giriş davranışları 2.Duyuşsal giriş özellikleri 3.Öğretim hizmetlerinin niteliği.

Oyun Yoluyla Öğretim: Oyun, bireylerin fiziksel, zihinsel yeteneklerini geliştirici, hayatı zevkli kılcı, estetik nitelikleri ve beceriyi geliştirici etkinliklerdir, diye tanımlanabilir. Eğitsel oyunlar, öğretilen bilgilerin pekiştirilmesini ve rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan etkinliklerdir.

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Öğretme: Öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç uğruna, birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme öğretme yaklaşımıdır.

Çoklu Zeka Kuramlarına Göre Öğretim: Çoklu zeka kuramını, psikolog Howard Gardner ortaya atmıştır. O, 1983 yılında yayınladığı "Aklın Çerçevesi" adlı kitabında zekâyı yeniden tanımlamıştır. O, yıllar boyu hâkimiyetini sürdüren, insanların tek bir zekaya sahip oldukları IQ denilen zeka anlayışını kırdı. Ona göre insanların sahip oldukları çoklu zekâların her biri yaşamak, öğrenmek ve insan olmak için kullanılan etkili birer araçlardır.

Çoklu Zekâ Alanları ve Özellikleri

1. Sözel, Dilsel Zekâ: (Okuma, yazma ve konuşma zekası) Kelimelerle düşünme ve ifade etme, dildeki kompleks anlamları değerlendirme, kelimelerdeki anlamları ve düzeni kavrayabilme, şiir okuma, mizah, hikaye anlatma, gramer bilgisi, mecazi anlatım, benzetme, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve yazma gibi karmaşık olayları içeren dili üretme ve etkili kullanma becerisidir.

2. Mantıksal, Matematiksel Zekâ: (Sayı, anlama ve mantık zekası) Sayılarla düşünme, hesaplama, sonuç çıkarma, mantıksal ilişkiler kurma, denenceler üretme, problem çözme, eleştirel düşünme, sayılar, geometrik şekiller gibi soyut sembollerle tanışma, bilginin parçaları arasındaki ilişkiler kurma becerisidir.

3. Görsel ve Mekansal Zekâ: (Resim, renk ve şekil zekası) Resimler, imgeler, şekiller ve çizgilerle düşünme, üç boyutlu nesnelere algılama ve muhakeme etme becerisidir.

4. Bedensel, Kinestetik Zekâ: (Beden, hareket ve denge zekâsı) Hareketlerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etme, beyin ve vücut koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanabilme becerisidir.

5. Müziksel, Ritmik Zekâ: (Ses, melodi ve ritim zekâsı) Sesler, notalar, ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma ve yeni sesler, ritimler üretme becerisidir. Ritmik ve tonal kavramları tanıma ve kullanma, çevreden gelen seslere ve müzik aletlerine karşı duyarlılık kapasitelerini içerir.

7. Kişisel, İçsel Zekâ: (Ben, karakter ve kişilik zekâsı) İnsanın kendi duygularını, duygusal tepki derecesini, düşünme sürecini tanıma, kendini değerlendirebilme ve kendisiyle ilgili hedefler oluşturabilme becerisidir.

8. Doğacı, Varoluşçu Zekâ: (Doğa, çevre ve canlı zekâsı) Doğadaki tüm canlıları tanıma, araştırma ve canlıların yaratılışları üzerine düşünme becerisidir.

ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Eğitimciler ile akademisyenler uzun süreden beri öğretim yönteminin rolünü tartışmışlardır. Bu tartışmalarda eğitimciler, yöntemin önemini vurgularken, akademisyenler, öğreteceği konuyu iyi bilen bir öğretmenin yöntemle ilgili fazla bilgi ve beceriye ihtiyacı olmadığını söylemektedirler.

Hâlbuki gerek bilimsel araştırmalarda, gerekse öğretimde yöntemin büyük önemi ve işlevi vardır. Öğretim rasgele yapılamaz. Yapılırsa öğrenci ve öğretmen çok fazla yorulur, fazla zaman harcanır. Nitekim sınıfta uğraşıp didinen, büyük çaba harcayıp yorulan, terleyen öğretmenler vardır. Elbette bu takdire şayan bir durumdur. Ancak, bu çaba ürüne dönüşemiyorsa, öğretmen öğrencilere yararlı olamıyorsa bir önemi yoktur. Bu nedenle öğretmenlerin de bir öğretmene ihtiyaçları vardır.

Az zamanda başarılı bir öğretim için yöntem bilgisine ihtiyaç vardır. Çünkü öğretim, ancak belirli yöntemlerle yapıldığı zaman istenilen davranışlar daha kolay kazandırılabilir. Yöntemsiz bir öğretimde, etkinlikler rastlantıya bırakılmış demektir. Yöntemli çalışmaya önem verildiği takdirde, iyi niyetli çabalar düzene girmiş, denetim altına alınmış olur. Böylece gereksiz uğraşmalar, zaman kaybı önlenmiş olur.

Geçmişte İslâm eğitimcileri, bunun önemini çok iyi kavramış ve öğretim etkinliklerinde gereğini yapmışlardır. Öğretmenler, yöntem sayesinde tam verimli bir öğretim yapmışlar, öğrencilerin düzeylerine inerek onlarla sevgi saygı ortamını oluşturmuşlardır. Böylece öğrencilerle bilgi arasında bir köprü kurulmuştur.

Öğretmenlikte esas olan, bildiklerini büyük ustalıklarla öğrenciye aktarabilmektir. Meslekî güç, öğretmenlik bilgisi ve yeteneğiyle birleşirse, başarı ve verim artar. Nitekim bilgi yönünden öğretmen, doğal olarak öğrenciden daha üstündür. O hâlde sorun, bilineni öğrenciye aktarabilmektedir. Bunun için de öğretim yöntem ve tekniklerini bilmeye ihtiyacımız vardır.

"Yöntem bilgisinin amacı, yandan çarklı vapuru yeniden icat etmeye kalkışmayı önlemektir." İnsan var olan bir şeyi yeniden bulmaya uğraşmamalıdır. Eğer bir öğretmen, yöntemler hakkında gerekli bilgiye sahip değilse, sınıfta dersini nasıl yapacağını, öğrenciye nasıl davranacağını bilmiyorsa, bunları, yapacağı denemelerle yıllar sonra öğrenecektir. Örneğin, öğrencilerin bir konuyu yaparak ve yaşayarak daha iyi öğrendiklerini, bunun için öğretimde çocuğa hazır bilgi vermekten çok, kendi çabasıyla bilgi elde etme yollarının öğretilmesi gerektiğini, bir öğretmen, yıllar sonra bulmuş olabilir.

Bir öğretmenin 10 yıl çalıştıktan sonra bulabileceği bir eğitim öğretim ilkesini, belki yüzlerce yıl önce eğitimciler ortaya koymuş olabilirler. Eğer daha önce yapılanları bilmezsek, her şeyi yeniden bulmaya kalkışırız. İşte yöntem bilgisi, yılların birikimi sonunda elde edilen bilgileri kısa yoldan öğretmenlere vermeyi amaç edinmiştir.

Öğretiminde kullanılan birçok öğretim yolu vardır. Aşağıda günlük ders plânlarında kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin tanımları ile çok kısa açıklamalara yer verilmiştir.

1. TAKRİR (ANLATMA) YÖNTEMİ

Anlatma yöntemi de denilen takrir yöntemi, bir konunun öğretmen ya da onun yerinde olan birisi tarafından belli bir sıra ve düzen içerisinde öğrencilere sunulmasıdır. Öğretmenin belli bir konuyu anlatıp, açıklaması ilkesine dayanan; genellikle öğrencilerin soru sormalarına, tartışmalarına ve birlikte çalışmalarına pek imkân vermeyen ve yine öğretmenin uyandıracığı ilgi ile öğrencilerin duygu ve düşüncelerinde istenilen gelişmelerin sağlanmasını öngören bir öğretim yöntemidir.

a. Biçimsel (formal) konuşma tekniği (konferans) : Biçimsel anlatma (konferans), bir kişinin bir konuyu önceden hazırlayıp bir grubun karşısında belli bir sıra ve düzen içinde anlatmasıdır.

b. Biçimsel olmayan (informal) konuşma tekniği: Biçimsel olmayan konuşma, öğretmenin herhangi bir öğretim yöntem veya tekniğini uygularken, zaman zaman yaptığı açıklamalardır. Bu açıklamalar bilgi verme, bir yanlışı düzeltme, sorular sorup, cevaplar alma şeklinde olabilir.

c. Sempozyum: Sempozyum, bir konuyu çeşitli yönleriyle açıklamak için değişik kişiler tarafından yapılan seri konuşmalardır. Daha çok seri konferanslar havası taşıyan teknikte, konunun değişik yönleri kısa açıklamalarla dinleyiciye sunulur. Bir alanda temel bilgi edinmek amacıyla söz konusu alanın uzmanlarından yararlanmayı kolaylaştırıcı bir tekniktir. Sempozyum, okullarımızda rahatlıkla kullanılacak bir öğretim tekniğidir.

2. TARTIŞMA YÖNTEMİ

Tartışma yöntemi, öğrencilerin kendi aralarında veya öğretmenle öğrenciler arasında tartışılarak karara varılan ve sonuca bağlanan bir öğretim yöntemidir.

a. Büyük grup tartışması tekniği: Büyük grup tartışması tekniği, bütün sınıfın ya da büyük bir grubun, bir konuyu birlikte tartıştıkları tekniktir. Bu teknik, sınıf mevcudunun küçük gruplara bölünemeyecek kadar az olması ve sınıfın birlik ve bütünlük içinde olması istenmesi durumunda uygulanır. Büyük grup tartışması tekniği, küçük grup tartışmalarını, sempozyum, konferans ve izlenen bir filmi tartışmak amacıyla da uygulanabilir.

b. Küçük grup tartışması tekniği: Sınıfta küçük bir grubun bir konuyu birlikte tartıştıkları öğretim tekniğine küçük grup tartışması tekniği denilir. Tartışmalara geniş ölçüde katılımı sağlamak amacıyla büyük grubun küçük gruplara bölünmesinden oluşmaktadır.

Küçük gruplar çeşitli şekillerde oluşmakta ve buna göre adlarla anılmaktadır. Bu küçük gruplara "vızıltı" veya "fısıltı" grupları da denir. Örneğin, "grup 22" (vızıltı 22, fısıltı 22) de, iki öğrenci bir konu üzerinde ikişer dakika konuşur. "Grup 66" (vızıltı 66, fısıltı 66) da ise, 6 öğrenci aynı konu üzerinde 6'şar dakika tartışır.

c. Panel tekniği: Panel, küçük bir grubun önceden belirlenmiş bir konuyu dinleyiciler önünde samimi bir hava içinde tartışmasıdır. Panelin gayesi, gerçeği bulmak ya da bir kavrama varmak değil; bir meseleyi çeşitli yönleriyle aydınlatmak, çeşitli eğilim ve görüşleri ortaya koymaktır. Panel sınıflarda rahatlıkla yapılabilir. Panel bir anlamda bir grubun, bir konu üzerindeki sohbeti demektir.

d. Zıt panel tekniği: Sınıfın yarısının soru sorarak, yarısının da cevap vererek bir konuyu tartıştıkları bir öğretim tekniğidir. Bu teknik işlenmiş konuları tekrar etme, gözden geçirme amacıyla uygulanır. Sınıf ikiye ayrılarak, kısmen tartışılmış fakat pek açığa kavuşturulmamış konuları tartışabilirler.

e. Münazara tekniği: Münazara, iki ekibin dinleyiciler ve jüri önünde bir konuda iki zıt tezi savunmalarıdır.

f. Açık oturum tekniği: Açık oturum, bir grubun, bazı kurallara uygun olarak bir konuyu dinleyiciler önünde tartışmalarıdır. Panelden farklı olarak üyeler başkandan izin alarak teker teker konuşurlar. Üyelerin konuşması sempozyumu andırırsa da, sempozyumda, her üye bir defa konuşma hakkına sahipken, açık oturumda bir kaç defa konuşulabilir. Sempozyumda karşılıklı tartışma yokken, açık oturumda üyeler başkandan söz alarak, birbirlerine cevap verebilirler. Açık oturumdan sonra bir forum yapılarak, tüm sınıfın konu hakkında düşünceleri alınabilir.

g. Forum: Forum, bir grubun bir konuyu tartışıp gereken açıklığa kavuşturduktan sonra, dinleyicilerin de tartışmaya katıldığı tartışma tekniğidir.

h. Çember tekniği: Grup üyelerinin çember oluşturacak şekilde yerleşerek bir konuyu tartıştıkları tekniktir. Adından da anlaşılacağı gibi bu teknikte konuşmacılar bir çember biçiminde yerleşirler. Bir konunun veya ünitenin açılışında ya da çalışmaların özetlenmesi ve değerlendirilmesi sırasında kullanılır.

i. Beyin fırtınası (düşünce tarama) tekniği: Beyin fırtınası, bireyleri heyecanlı bir ortama yönlendirerek, üretici (yaratıcı) ve özgün görüşleri ortaya çıkarmaya yarayan bir grup tartışma tekniğidir. Bu teknik, hayal yoluyla öğrenmeye imkân veren bir öğretme tekniğidir. Öğretmen, beyin fırtınasından çeşitli biçimlerde yararlanabilir. Örneğin, bir ders ya da tartışma ölü noktaya gelir, sessizlik başlarsa, beyin fırtınası bir çözüm olabilir. Bazen derse eğlenceli bir başlangıç yapmak için bu tekniğe

başvurulabilir. Bu teknikte söylenenlerin kalitesinden çok, sayısı önemlidir. Bu tekniğin önemi, öğrencileri uyuşukluktan kurtararak canlı ve üretici yapmaktır.

j. Görüşme tekniği: Görüşme tekniği, belirli bir konuyla ilgili gerekli bilgiyi almak için konunun uzmanı bir veya birkaç kişi ile yüz yüze konuşmadır. Görüşme, okul ortamında bir konuda, o konunun uzmanı, yazar, sanatçı, bilim insanı, vaiz, imam vb. tanınmış kişilerle, sınıfa davet etmek veya o kişinin yanına gitmek suretiyle bilgi almayı amaçlar. Bu görüşmede soru cevap tekniği kullanılır.

3. KÜME ÇALIŞMASI YÖNTEMİ

Küme çalışması yönteminin uygulanma biçimine göre iki ayrı tanımı yapılabilir. Bunlardan birincisine göre; küme çalışması yöntemi, programda yer alan konu ya da ünitelerin birlikte işlenmeden önce, ilgi ve yeteneklerine göre kümelere ayrılan öğrencilerce incelenmesi ve sınıfa sunulması temeline dayanan bir öğretim yoludur. İkincisine göre; küme çalışması yöntemi, tek öğretmenli okullarda ya da birleştirilmiş sınıflarda yaş, başarı ve yetenekleri bakımından farklı oldukları hâlde topluca ders gören öğrencilere, onları ilgi ve yeteneklerine göre kümelere göre ayırarak yapılan öğretimdir.

4. DRAMATİZASYON (ROL OYNAMA) YÖNTEMİ

Dramatizasyon yöntemi, düşünce, durum, problem, olay vb.nin bir grup önünde, gruptan seçilen belli üyelerce dramatize edilerek (oyunlaştırarak) canlandırılması esasına dayanan öğretim yoludur. Dramatizasyon yöntemi, kaynaklarda değişik adlarla anılır. Rol oynama, rol yapma, toplumsal oyun (sosyo-drama), drama, canlandırıcı oyun (dramatik oyun) denilen bu öğretim yöntemi, dramatizasyon üzerine kurulmuştur. Dramatizasyon, oyunlaştırma, canlandırma, rol yapma anlamlarına gelmektedir. Rol yapma, öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etmesini sağlayan bir öğretim yöntemidir. Başkalarının kimliğine bürünerek, onların nasıl hissettiğini, düşündüğünü ve etkinlikte bulunduğunu öğrencilere yaşama fırsatı sağlamasından dolayı, rol oynama yöntemi öğretimde özel bir önem taşımaktadır. Ayrıca rol oynama yönteminin öğretimdeki değerini vurgulayan önemli bir özellik de öğrencilerin bedensel etkinlik içerisinde bulunma ihtiyaçlarını karşılamasıdır.

a. Parmak oyunu: Oldukça sade bir dramatizasyon türü olan parmak oyunu bazı şiir ve manzum hikâyelerin parmak hareketleriyle canlandırılmasıdır.

b. Sözsüz oyun (pantomim): Sözsüz oyun, düşünce ve duyguların konuşmaksızın el kol, yüz hareketleri ile anlatılması demektir.

c. Bağımsız dramatizasyon: Bağımsız dramatizasyon, sözsüz oyunların ve taklitlerin gelişmiş bir şeklidir. Bir hikâyeyi, bir kıssayı, bir şiiri veya birbirine bağlı olaylar dizisine bir grup çocuğun konuya sıkı sıkıya bağlı kalmadan kendi hayal güçlerine göre canlandırması bu türün temel özelliğidir. Bu teknikte

konuşmalar ezberlenmez, hareketler belli kalıba sokulmaz ve gruplar değıştikçe hareket ve konuşmalar da değışir.

d. Bağımlı dramatizasyon: Bağımlı dramatizasyon, yazılı metinlere bağılı kalınarak konu ya da durumun canlandırılmasıdır.

e. Kukla ve bebekler: Kukla ve bebekler binlerce yıldır bilinen eğlendirme ve öğretme araçlarıdır. Günümüzde birçok ülkede yaygın olarak öğretimde de kullanılmaktadır. Kuklaların birçok çeşidi vardır. En bilinenleri el kuklası, eldiven kuklası, ipli kuklalar ve gölge kuklasıdır.

f. Taklidî oyun (benzetme, benzetim): Taklidî oyun ya da benzetme tekniğı, sınıf içinde öğrencilerin bir olayı gerçekmiş gibi ele alıp üzerinde eğitici çalışma yapmalarını sağlayan öğretim tekniğıdir. Diğer bir tanımla, öğrenmeyi desteklemek üzere gerçeğe uygun olarak geliştirilen model üzerinde yapılan çalışmalardan oluşan öğretim tekniğıdir.

5. GÖSTERİ (DEMONSTRASYON) YÖNTEMİ

Gösteri, ders konusunda geçen varlık, olgu ya da olayları bir takım araç ve gereçlerle göstererek açıklama temeline dayanan öğretim yoludur. Gösteri, dinleyiciye hem görebilecek hem de duyabilecekleri bir ortamda malzemenin tanıtıldığı, yeniliklerin sınıfa gösterildiğı, ilke ve uygulamaları açıklayan gösterilerle konunun açıklandığı bir yöntemdir.

6. ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ

Örnek olay incelemesi yöntemi, bir olayın ya da sorunun yazılı veya sözlü anlatıldıktan ya da bir film gösterildikten sonra konu hakkında öğrencilerin tartışarak çözüm ve önerilerini ortaya koymaları temeline dayanan bir öğretim yoludur.

Örnek olay inceleme, örnek problem çözme ve örnek olay adlarıyla da anılır. Bu yöntem, sosyal ilişkilerle ilgili bir durumu, bir sorunu, bir olayı inceleme, olayın nedenlerini ortaya çıkararak, çözüm yolları önerilmek istendiğinde olayı kişiselleştirmeden genel bir hava içinde ve sorun merkeze alınarak tartışılması amacıyla uygulanır. Bu yöntemin amacı öğrencinin karar verme, seçme ve sonuca ulaşma ile ilgili yaşantı geçirmesini sağlamaktır.

Örnek olay incelemesi yönteminde tartışılacak olay, öğretmen tarafından verilebileceğı gibi bizzat öğrencilerin bir olay yazmaları, anlatmaları veya dramatize etmeleri şeklinde de uygulanabilir.

Olay, yaşanmış olabildiğı gibi hayalî de olabilir. Gerçek bir olay bulunmadığı durumlarda yaşanmamış bir örnek olay yazılabilir. Ancak, bir örnek olay ne derece hayalî olmaktan uzaksa ve gerçeğe ne derece yakınsa o kadar değer taşır.

7. GÖSTERİP YAPTIRMA YÖNTEMİ

Gösterip yaptırma yöntemi, bir işlemin uygulamasını, bir araç gerecin çalıştırılmasını önceden gösterip açıklama sonra da öğrenciye alıştırma ve uygulama yaptırarak öğretme yoludur. Bu yöntem, bir konuya ilişkin bilgilerin açıklanması ve bunların beceriye dönüştürülmesi için gerekli uygulamaların yapılması aşamasında kullanılır. Gösterip yaptırma yöntemi, gösteri (demonstrasyon) tekniği ile benzetme tekniğinin birlikte kullanılmasından oluşmaktadır.

8. PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİ

Bir sorun ya da durumun bilimsel yaklaşımla çözümünü sağlayan ve uygulayan kişi sayısına göre bireysel ya da grup öğretim yöntemi olarak tanımlanan bir öğrenme öğretme yoludur. Problem çözme yöntemi, öğrencilerin o güne kadar öğrenmedikleri, bilmedikleri bir takım konuları kendi kendilerine araştırarak öğrenme yolunun adıdır. Yani hazır bilgilere kolaylıkla sahip olmak yerine, emek harcayarak, araştırarak, uğraşarak öğrenmek demektir. Bu anlamda problem çözme, hem bireysel öğrenme yöntemi hem de grupla öğretim yöntemlerindedir.

9. GEZİ GÖZLEM YÖNTEMİ

Gezi gözlem yöntemi, sınıf içi çalışmalarını tamamlamak ve daha anlamlı kılmak amacıyla, bir olayı veya varlığı bulunduğu yerde ve doğal şartları içinde plânlı bir şekilde inceleme yaparak öğretme yoludur.

10. BİREYSEL ÇALIŞMA YÖNTEMİ

Bireysel çalışma yöntemi, her öğrencinin kişisel ihtiyaçlarının karşılanması, bir sorunun çözülmesi ya da bir konunun öğretilmesinde, öğretim gereçlerinin öğrencinin kişisel yetenek ve ilgisine göre hazırlanarak kullanılmasına önem veren bir öğretme yoldur. Bireysel çalışma yöntemi, bir öğrencinin bir konuyu sınıfça işlenmesinde öğrenememesi, kendi başına öğrenmek istemesi ya da kendi başına çalışmak istemesi durumunda başvurulan bir öğretme öğrenme yoludur. Bu bakımdan, bir öğretme yönteminden çok, öğrenme yöntemine girmektedir.

11. BULDURMA (SOKRATES) YÖNTEMİ

Buldurma yöntemi, öğrencinin belli bir konuyla ilgili mevcut bilgilerinden hareketle, soru cevap tekniğini kullanarak, yeni bilgilere ulaşmasını sağlayan, öğretmen ve öğrencinin ortak etkinliğine dayalı, güdüleyici bir öğretme yoludur. Buldurma yöntemi, Sokrates'in felsefi tartışmalarda uyguladığı yöntemin öğretime uyarlanmış şeklidir.

Buldurma yöntemi, soru cevap tekniği ile aynı değildir. Çünkü öğretimde soru, çok değişik amaçla kullanılmaktadır. Buldurma yöntemi, soru cevap, takrir, problem çözme, beyin fırtınası, örnek olay incelemesi vb. tekniklerin bir arada kullanılmasından oluşur. Buldurma yönteminde ağırlıklı olarak soru cevap tekniği kullanılır. Ancak buldurma yöntemi, soru cevap tekniğinin özel bir kullanım şeklidir.

Buldurma yönteminin uygulanmasında takrir vb. diğer yöntem ve tekniklerden farklı olarak, dersin başında öğretmen, kavramların ve genellemelerin tanımını öğrenciye vermez. Öğrenci, sorulan soruların, verilen cevapların ve örneklerin yardımıyla öğretmenin rehberliğinde kavramlara, genellemelere kendisi ulaşır. Böyle bir uygulamada hem öğrenci, hem öğretmen ortak çaba harcarlar. Öğretmen uygun, mantıklı sorularla öğrencinin mevcut bilgilerden yeni bilgilere ulaşmasını sağlar.

a. Soru cevap tekniği: Önceden hazırlanmış bir dizi sorunun sınıfta öğrenciler tarafından cevaplandırılmasına, tartışılmasına ve bir takım açıklama, yorumlama ve genellemeler yapmasına imkân veren bir öğretim yoludur.

12. EĞİTSEL OYUNLAR

Oyun, bireylerin fiziksel, zihinsel yeteneklerini geliştirici, yaşantıyı zevkli kılıcı, sanatsal ve estetik nitelikleri ve beceriyi geliştirici etkinliklerdir, diye tanımlanabilir. Genç, yaşlı herkes oyun oynamaktan zevk duyar. Bu zevkli meşguliyetten yararlanılarak, sınıf içi çalışmalar daha güdüleyici ve daha anlamlı bir duruma getirilebilir.

Eğitsel oyunlar, Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan etkinliklerdir. Eğitsel oyunlar özellikle öğrenmeye yönelik olmalı ve bir amaç için sınıf içinde uygulanmalıdır. Oyunlar sayesinde, derste konular ilgi çekici hâle getirilebilir, en pasif öğrencilerin bile bu etkinliklere katılmaları sağlanabilir.

a. Kart Oyunları:

(i). Siz olsaydınız ne yapardınız? :Bu kart oyunu tekniği, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, sorun, tutum ve yaklaşımlarını; sağlık ve temizlik alışkanlıklarını; aile, arkadaş ve okul ilişkileri; sosyal tutumlar gibi ahlâkî davranışların öğretilmesinde kullanılır. Bu amacı gerçekleştirici niteliğe sahip olan kartların hazırlanmasına özen gösterilmelidir.

Oyun için, sınıf çok kalabalık değilse öğrenci sayısınca, kalabalıksa sınıfın belirli bir örneğine yetecek kadar kart hazırlanır. Kartların rengi, biçimi öğrencilerin yaş ve seviyeleri ile konunun özelliğine göre seçilebilir. Bu kartlara günlük hayatta karşılaşılan ahlâkî durum ve konularla ilgili bir olay ya da olgu yazılır. Karttaki yazının sonuna "*Siz olsaydınız ne yapardınız?*" sorusu ile öğrencinin tepkisi istenir. Yazma işi tamamlanan kartlara 1, 2, 3, 4 gibi numaralar verilir. Sonra karıştırılarak deste yapılan

kartlardan birini öğrencinin çekmesi istenir. Plânlanan sayıda öğrencinin kart çekme işlemi tamamlanır. Öğretmen, bu numaralardan birini söyleyince kartın sahibi olan öğrenci kartta yazılı olan durumu okur ve oradaki sorunun cevabını verir. Öğrencinin verdiği cevap yetersiz ise, diğer öğrenciler konuya katkıda bulunabilirler. Sonunda tartışılanlar özetlenir ve ikinci karta geçilir.

(ii). Kavram kontrolü: Sınıf çalışmalarında ya da bir konuya temel oluşturan kavram, ilke, terim, genelleme, kural, kuram ve tekniklerin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını tespit etmek amacıyla uygulanan oldukça ilgi çekici bir kart oyunu tekniğidir.

Burada kavramlar bir grup karta, tanımlar ve açıklamalar da ikinci grup karta yazılır. Bunlarda, ya kavramları içeren kartlara ya da tanımlamalara ve açıklamalara birer numara verilir. Numaralı kartlar sıra ile okunur, buna uyan tanımlar bulunur ve ikisi birleştirilerek kavram tanımlanır. Böylece konuya bütünlük kazandırılır. Bu işleme kartlar bitinceye kadar devam edilir. Bu kart oyunu, özetleme ve tekrar için oldukça uygun bir tekniktir.

b. Grup ya da Takım Oyunları: Öğrenmeyi sağlamak amacıyla baş vurulan birey ya da gruplar arası oyun tekniğidir.

(i). Mektup ya da telgraf oyunu: Sınıf altı ya da sekiz kişilik gruplara ayrılır. Her gruptan yarısı, diğer yarısına bir telgraf çekerek veya mektup yazarak belirli bir soruya açıklık getirmelerini isterler. Bu çözüm kısa olup dersi uzatmamalıdır. Hazırlık için verilen sürenin sonunda hem sorun hem de çözümü gruplar tarafından okunup tartışılır. Bundan sonra konu soru cevap tekniği ile işlenir ve sonuç özetlenir.

(ii). Nesi var?: Bir durumun, bir kimsenin tasvir edilmesi, niteliklerinin belirlenmesi, yeni kelimelerin değişik bir yaklaşımla öğrenilmesi istendiğinde bu oyun tekniği uygulanabilir.

Sınıftan bir kişi sınıf dışına çıkarılır, diğerleri düşünülen durumu, kişiyi, olayı ya da eşyayı belirler. Dışarıdaki öğrenci sınıfa gelir ve istediği öğrenciye "Nesi var?" diye sorar. Öğrenciler bu soruyu uygun bir kelime ya da cümleyle cevaplarlar. Öğrenci, tutulan durumu belirleyinceye kadar bu uygulama sürer. Sonunda bulgularını birleştirerek cevabını verir. Bu işlemi en çok üç kez tekrar etme hakkı vardır. Sonunda tutulan durum açıklanır, nitelikleri belirlenir ve özetlenir.

ÖĞRETİMDE DERS ARAÇ VE GEREÇLERİNİN ÖNEMİ

Öğretimde öğrenme-öğretme etkinliklerinin kolaylaştırılması amacıyla ders araç-gereçlerinin kullanılmasının önemi birçok yönden açıklanabilir. Bunların başında çeşitli duyu organlarına hitap eden öğretimin daha etkili ve kalıcı olması gelmektedir.

Yaşı ve öğrenme tipi ne olursa olsun, insanların, gördüklerini, yaptıklarını ve yaşadıklarını, okuduklarından ve bilhassa işittiklerinden daha kolay ve daha çabuk, daha tam ve daha doğru öğrendikleri, bunları daha zor unuttukları ve daha kolay hatırladıkları göz önüne alınırsa öğretimde ders araç-gereçlerinin kullanılmasının önemi kendiliğinden anlaşılır. ABD Texas Üniversitesinde yapılan bir araştırmada, zaman etkeni sabit tutulduğunda hatırlama yüzdeleri şöyle bulunmuştur.

İnsanlar
Okuduklarının % 10'unu,
İşittiklerinin % 20'sini,
Gördüklerinin % 30'unu,
Görüp işittiklerinin % 50'sini,
Söylediklerinin % 70'ini,
Yapıp söylediklerinin % 90'ını
Hatırlamaktadırlar. (Kinder, 1973:39)

BİR DERSİN İŞLENİŞ AŞAMALARI

Öğretim etkinliklerini plânlarken öğretmen, önceden belirlediği hedef davranışları nasıl gerçekleştireceğini sıralamalıdır. Buna dersin işleniş aşamaları diyebiliriz. Dersin işleniş aşamaları diyoruz, dersi anlatma aşamaları değil, yani ders sadece öğretmen tarafından anlatılmaz, öğrencilerle işlenir.

Bir dersin işleniş aşamaları, bir konunun açıklanmasında bir kompozisyon yazımında, bir konuşmada takip edilecek aşamalara benzer. Bir dersin işleniş aşamaları giriş, gelişme ve sonuçlandırma olmak üzere üçtür. Bu aşamaların içinde de değişik işlemler uygulanır. Bir veya iki ders saatinin düzenlenmesinde aşağıdaki sıra takip edilebilir:

1. GİRİŞ

a. Dikkat çekme: Bir dersin girişi, başlangıcı o dersin devamı için oldukça önemlidir. Bu nedenle derse iyi bir dikkat çekme ile başlanmalıdır. Öğretmen, ders başında, bir söz, ayet ya da hadis, örnek olay, kıssa, hikâye, fıkra, anı, tarihî olay, ilahî, şarkı, şiir, levha, tablo, resim vb. şeyleri anlatarak, okuyarak, okutarak, tepegözle yansıtarak, fotokopi vererek, bilgisayarda göstererek, filmi seyrettirerek öğrencilerin dikkatlerini konuya çekebilir. Düşündürücü ve konuyu açıcı sorular sorarak dikkat çekmek de etkili olabilir. Dikkat çekmek için, takrir, soru cevap, tartışma, gösteri, dramatizasyon, çember tartışma, örnek olay inceleme, kart vb. eğitsel oyunlar gibi öğretim yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Bu aşamada bir önceki derste konu gerekiyorsa tekrar hatırlatılabilir veya varsa ödevler de kontrol edilebilir.

b. Güdüleme: Öğrencinin derse dikkatinin çekilmesinin ardından güdülenmesi gerekir. Öğrenilen konuları niçin öğrenmeleri gerektiği açıklanarak öğrenmeye istekli hâle gelen öğrenci derse daha iyi takip edecektir. Öğrencileri güdülemek için, derste öğrenilenlerin ne işe yarayacağını, nerede nasıl kullanacaklarının açıklanması gerekir. Bu öğrenilenlerin sınavlarda sorulacağını hatırlatılması da ara sıra kullanılacak bir güdüleme yoludur.

c. Hedeften haberdar etme: Öğrenciye bu ders sonunda neyi öğrenmiş olacağını bildirilmesi derse başlangıçta önemlidir. Bazı durumlarda, dikkat çekme, güdüleme ve hedeften haberdar etme ile ilgili yapılacaklar birbirine geçmiş de olabilir. Yani bazı durumlardan bu ilk üç aşama birleştirilebilir.

2. GELİŞME

Dersin gelişme bölümüne bir geçişle başlanır. Geçiş, yukarıda dikkat çekmede belirtilen etkinlikler veya benzerleri ile de yapılabilir. Gelişme bölümü derste verilmek istenen davranışların tamamının kazandırılacağı aşamadır. Bu aşamada, öğrencinin yaşına, cinsiyetine, psikolojisine,

hazırbulunuşluğuna, değerlerine, eğitim biliminin verilerine uygun olarak tđm etkinlikler gerçekleştirilmelidir.

Gelişme aşamasında önceden belirlediğimiz ğretim yöntem ve teknikleri kurallara uygun olarak uygulanmalıdır. Seçilen yöntemlere uygun ders araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenciye yeteri kadar uyarıcılar, ipuçları, pekiştireç, geri bildirim vb. verilmelidir. Gelişme aşamasında bir iki defa ara zet yapılabilir. Yine bu aşamada çok kısa olarak biçimlendirme ve yetiştirmeye yönelik (soru cevap vb. tekniklerle) değerlendirme yapılarak öğrencinin neyi ne kadar öğrendiği belirlenir. Eksikler varsa tamamlanarak derse devam edilir.

3. SONUÇ VE DEğerLENDİRME

Dersin kapanış aşamasında son zet, tekrar gđdđleme ve değerlendirme etkinlikleri yapılır. Değerlendirme yapılırken dersin hedeflerinin ne kadar gerçekleştiğini öğrenmek için sorular sorulur. Varsa eksikler ve ğrenci soruları cevaplandırılarak, bir sonraki dersin konusu söylenerek ve ödevler verilerek ders bitirilir.

GÜNLÜK DERS PLÂNI (Örnek-1)

Dersin Adı	: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Sınıf	: İlköğretim 7
Ünite	: Din Güzel Ahlâktır
Konu	: Savurganlıktan Kaçınırım
Süre	: İki Ders Saati
Yöntem	: Takrir, buldurma ve örnek olay inceleme yöntemleri, çember tartışma ve soru cevap teknikleri

Araç gereç : Yazı tahtası, Tepegöz, Resim, Örnek olay metni.

Özel amaç : Savurganlığın kaçınılması gereken bir davranış olduğunun farkında olur.

Davranışlar:

1. Savurganlığın anlamını söyleme/yazma
2. Savurganlıkla ilgili örnekler verme
3. Savurganlığın kişiye zararlarını söyleme/yazma
4. Savurganlığın topluma zararlarını söyleme/yazma
5. Tutumluluk, cömertlik ve cimrilik kavramlarının anlamlarını ve aralarındaki farkları söyleme/yazma
6. Savurganlıkla ilgili bir ayet ve bir hadis meali söyleme/yazma.
7. Savurganlığın neden kötü bir davranış olduğunu söyleme/yazma.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: “Şerife'nin Resmi?” adlı örnek olay anlatılır. “Biraz sonra bu örnek olayı tartışacağız” denilerek öğrencilerin dikkati çekilmeye çalışılır.

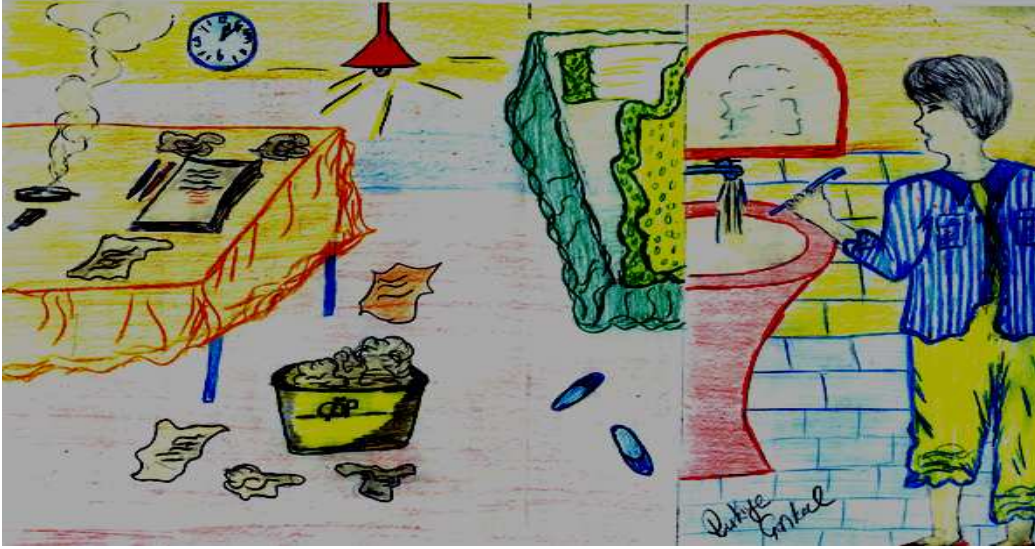
Örnek Olay (Şerife'nin Resmi)

“Şerife, ailesi ile birlikte Şubat tatilinde başka bir şehirde oturan amcalarını ziyarete gider. Amcasının oğlu Çetin kendisinden bir yaş büyük olup 8. sınıfta okumaktadır. Şerife ile Çetin kısa zamanda iyi anlaşır, birlikte oyunlar oynarlar, eğlenirler. 2-3 gün içinde Çetin'in bazı davranışları Şerife'nin dikkatini çeker. Ancak hem misafir olduğu hem de Çetin kendisinden büyük olduğu için bir şey diyemez. Şerife, tatil dönüşü okula başlar ve Resim dersinde öğretmen tatilde karşılaştıkları bir olayı anlatan bir resim yapmalarını ister. Şerife, gördüğünüz şu resmi çizer. Şerife'nin çizdiği bu resim en güzel resim seçilir. Resim öğretmeni Şerife'yi kutlar. Daha sonra resim öğretmeni, Türkçe öğretmeni ile görüşerek Şerife'nin resminden bahseder ve mümkünse öğrencilere bu resimle ilgili bir kompozisyon yazdırmasını rica eder. Resim öğretmeni, aynı şekilde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmeni ile de konuşur derste öğrencilerin bu resmi tartışmasını ister. DKAB öğretmeni, bunu kabul eder ve derse

resmi getirir. Öğrencilere bu derste resimde gördükleri olayı tartışacaklarını söyler.”

Güdüleme: "Biraz sonra, Şerife'nin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız? konusunu tartışacağız."

Hedeften Haberdar Etme: Bu dersin sonunda savurganlığın niçin kötü bir davranış olduğunu öğrenmiş olacaksınız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Resim tahtaya asılır ve tepegözle yansıtılır. "Şimdi dikkatlice resme tekrar bakalım. Resimde neler görüyoruz? Çetin'in yanlışları nelerdir?" denilir. Öğrencilerin verdiği cevaplardan doğru olanlar tahtaya yazılır. Varsa bulunmayan cevaplar öğretmen tarafından tamamlanır.

Ara Özet: Çetin'in yanlışları şunlardır:

1. Suyu boşa akıtıyor.
2. Elektriği gereksiz kullanıyor.
3. Gece geç vakte kadar yatmamış zamanı iyi kullanmıyor.
4. Yatağı dağınık duruyor.
5. Odada birçok kâğıt ortalıkta duruyor.
6. Sigara içiyor.

"Şerife'nin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız? Çetin'in yanlışlarını söyler miydiniz? Söylerseniz nasıl söylediniz?" denilir. Öğrencilerin verdiği cevaplardan doğru olanlar tahtaya yazılır. Varsa bulunmayan cevaplar öğretmen tarafından tamamlanır.

Ara Özet: Çetin'in yanlışları tatlı bir dille kendisine hatırlatılmalıdır. Bunun için Şerife, yaptığı resmi veya yazdığı kompozisyonu Çetin'e postalayabilir. Çünkü savurganlık hem kişiye hem de topluma zararlı yanlış bir davranıştır.

Savurganlıkla ilgili tutumluluk, cömertlik ve cimrilik kavramlarının anlamları söylenir ve aralarındaki farklar soru cevap tekniği ile öğrencilere buldurulur.

“Şimdi de savurganlık konusunda İslâm dininin görüşlerini özetleyeceğiz” denilir ve aşağıdaki ayetler ve hadis (tepegözle yansıtılarak) açıklanır.

“Yiyiniz içiniz ama israf etmeyiniz. Şüphesiz Allah, israf edenleri sevmez.” (7/A’raf suresi, ayet 31).
“Onlar, harcadıkları zaman savurganlık yapmaz ve cimrilik de etmez, ikisi arası orta bir yolda olurlar.” (25/Furkan suresi, ayet 67).

“Beş şey gelmeden önce, beş şeyin kıymetini biliniz; ölmeden önce hayatın, hastalıktan önce sağlığın, işler çoğalmadan boş zamanın, yaşlılıktan önce gençliğin, yoksulluktan önce zenginliğin.” (Fezû’l Kadir, II, 16)

C. SONUÇ BÖLÜMÜ:

Dersin özetlenmesi için çember tartışma tekniği kullanılır. Bunun için, 5 öğrenci tahtaya çıkarak çember şeklinde dururlar. Her öğrenci bir dakika içinde aşağıdaki konuları özetler.

1. Savurganlık, tutumluluk, cömertlik ve cimrilik kavramlarının anlamları ve aralarındaki farklar
2. Çetin’in yaptığı savurganlıklar nelerdir?
3. Savurganlığın kişiye zararları
4. Savurganlığın topluma zararları
5. Savurganlıkla ilgili bir ayet ve bir hadisin anlamı

Kapanış: Savurganlığın ne kadar kötü bir davranış olduğunu gördük, bundan sonra bu konuda daha dikkatli olacağınızı tahmin ediyorum. Bu konuyla birlikte bu üniteyi bitirmiş oluyoruz. Bundan sonraki konumuz, hac ve kurbandır. Bu konuyu okuyarak hazırlıklı gelin.

D. DEĞERLENDİRME:

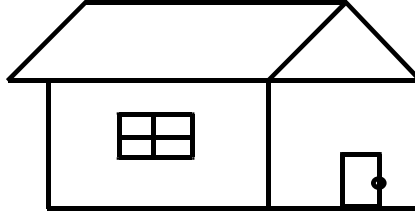
1. Savurganlık nedir? Hangi davranışlar savurganlık içine girebilir?
2. Savurganlıkla ilgili birer ayet ve hadis yazınız?
3. Savurganlığın kişiye zararları nelerdir?
4. Savurganlığın topluma zararları nelerdir?
5. Tutumluluk, cömertlik ve cimrilik kavramlarının aralarındaki farklar nedir?
6. Savurganlık neden kötü bir davranıştır?

GÜNLÜK DERS PLÂNI (Örnek-2)

Dersin Adı	: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Sınıf	: İlköğretim 7
Ünite	: VI. Ailemiz
Konu	: 2. Aile İçindeki İlişkiler Sevgi, Saygı ve Yardımlaşma Üzerine Kurulur
Süre	: İki Ders Saati
Yöntem	: Takrir ve örnek olay incelemesi yöntemleri, soru-cevap tekniği
Araç Gereç	: Tepegöz, Kur'an-ı Kerim Meali, Örnek olay metni
Özel Amaç	: Aile içi ilişkilerde sevgi, saygı ve yardımlaşmanın önemi kavrar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, tepegözden aşağıdaki şemayı yansıtarak, konuya öğrencilerin dikkatini çeker.

“Tuğladan yapılmış bir evi, aile yapan içindeki SEVGİ'dir.”

Güdüleme ve Hedeften Haberdar Etme: “Hepimizin kaldığı bir yer vardır. Orası bizim ailemizdir ve hepimiz bir ailede yaşıyoruz. Dersimizin sonunda aile içerisindeki ilişkilerde sevgi, saygı ve yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğunu kavrayacaksınız.”

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Öğretmen, tepegözden yansıttığı “Tuğladan yapılmış bir evi, aile yapan içindeki ‘SEVGİ’dir.” sözünü örnekler vererek açıklamalarını ister. Konuyla ilgili aşağıdaki örnek olayı tepegözden yansıtır:

Örnek Olay (Birinci Bölüm)

“Küçük Hasan, bir akşam, babasının ödemesi gereken borçları hesapladığını görünce, hemen odasına çıktı. Aklına bir düşünce gelmişti. Annesine yaptığı ufak tefek yardımın karşılığını para olarak pekâlâ isteyebilirdi. Ertesi gün, annesi mutfaktaki masanın üzerinde bir hesap pusulası buldu. Kâğıt parçasında şöyle yazıyordu:

Annesinin, oğlu Hasan'a borcu:

Çarşıdan paketleri taşıma ücreti	2 milyon lira
Mektupları postaya verme ücreti	500 bin lira
İyi bir çocuk olduğu için	2 milyon lira
Çiçekleri sulama ücreti	2 milyon lira

Toplam Altı milyon beş yüz bin lira”

Öğretmen,

1. “Hasan'ın annesinin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?”

2. “Hasan'ın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?”

3. “Hasan'ın yerinde siz olsaydınız pusulayı nasıl doldururdunuz?”

4. “Hasan'ın yaptığı doğru mudur?”

5. “Hasan'ın annesinin yerinde siz olsaydınız nasıl bir pusula yazardınız?”, sorularıyla tartışma başlatır. Verilen cevaplardan doğru olanlar, tahtaya yazılır ve örnek olayın ikinci bölümü yansıtılır.

Örnek Olay: (İkinci Bölüm)

“Hasan'ın annesi, pusulayı okuyunca hiçbir şey demedi. Hasan, o akşam masanın üzerinde altı milyon beş yüz bin lirayı bulunca öyle sevinmişti ki. Parayı hemen cebine koydu. Paranın yanı başında bir hesap pusulası vardı ve üzerinde şöyle yazıyordu.

Hasan'ın, annesine borcu:

Evde geçirdiği mutlu on dört yılın ücreti	Hiç
Bu süre içinde evde yediği yemeğin ücreti	Hiç
Hastalığı esnasında bakım masrafı	Hiç
İyi bir anneye sahip olmanın ücreti	Hiç

Toplam Hiçbir şey”

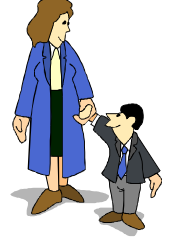
Öğretmen, “Bu pusulayı gördükten sonra, Hasan'ın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?” diye sorar ve örnek olayın sonucunu yansıtır.

Örnek Olay: (Üçüncü Bölüm)

“Küçük Hasan kâğıdı okuyunca çok üzüldü. Hatasını anladı. Yaşlı gözlerle annesine koştu. Onun kollarına atılarak özür diledi. Aldığı altı milyon beş yüz bin lirayı yavaşça annesinin cebine bıraktı.”

(Rıza AKDEMİR, Çocuk Hikâyeleri’nden uyarlanmıştır.)

Ara Özet: Küçük Hasan’ın yaptığı yanlışlar şunlardır:

1. Annesine yaptığı küçük yardımın karşılığında para beklemiştir.
2. Annesinin kendisine karşı yaptığı tüm özverili davranışları görmezlikten gelmiştir.
3. Annesini üzmüştür.

Öğretmen, “Örnek olayda anlatılmak istenen nedir?” diye sorar. Verilen cevapları dinler. “Burada sadece anne sevgisinden bahsediliyorsa da aslında bu durum baba için de geçerlidir.” der. Yani, burada anlatılmak istenen ana düşüncenin, anne baba sevgisi olduğunu vurgular. Öğrencilerden, bir ailede sevgi olmazsa, neler olabileceğini düşünmelerini ister. Verilen cevapları dikkatle dinler, önemli gördüğü noktaları tahtaya yazar. Tepegözden “Aile bireyleri arasında sevgi ve saygı nasıl yansıyor” adlı aşağıdaki tabloyu yansıtır ve öğrencilerden defterlerine yazmalarını ister.

Aile Bireyleri Arasında, Sevgi Ve Saygı

ANNE	ÇOCUK	BABA
1. Bugün çok yoruldum ama keşke, çocukların sevdiği tatlıyı da yapabilseydim. 2. Acele etsem iyi olur, çünkü, Ahmet’in ev ödevlerine yardımcı olmam gerekir. 3. Ben iyi bir anne miyim acaba?	1. Bugün annem pazara çıkmış 2. Çok güzel yemekler yapmış. 3. Evin her yeri gibi benim odam da temizlenmiş. 4. Babam işten yorgun geldi ama, bana “Bugün okulda neler yaptınız?” diye soruyor. O HÂLDE BEN 1. Okul kıyafetlerimi katlayıp koymalıyım. 2. Annem ekmek almamı istediğinde, hemen almalıyım. 3. Derslerime çok çalışarak ailemin emeklerini boşa çıkarmamalıyım.	1. Sofranın hazırlanmasına yardım etmeliyim. 2. Yemekten sonra, eşimi ve çocuklarımı yürüyüşe çıkarsam iyi olur. Çünkü eşim, akşama kadar ev işleriyle çok yoruluyor. 3. Çocuklara bugünkü derslerini sormayalım. 4. Acaba ben iyi bir baba mıyım?

Öğretmen, tabloyu, üç öğrenciden canlandırmalarını / seslendirmelerini ister. Seslendiren öğrencilere teşekkür eder ve konuyla ilgili aşağıdaki ayet ve hadisleri tepegözden yansıtır.

“Rabb’in, sadece kendisine kulluk etmenizi, anne babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri ve her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine ‘öf!’ bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle.” (İsrâ sûresi, ayet 23)

“Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en iyi olanlarınızdır.” (Buharî, Edep 86)

Öğretmen, öğrencilerden “Ailelerimiz, bizler için hangi fedakârlıklarda bulunuyor?” sorusunu düşünmelerini ister. Öğrencilerin verdiği cevapları yazar. “Bütün bunlara karşılık, sizler anne babalarınıza karşı görevlerinizi yapıyor musunuz?” sorusuyla öğrencilerin düşünmelerini sağlar, varsa eksiklerini hatırlatır.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, öğrencilerden konuyla ilgili soruları varsa sormalarını ister. Soruları cevaplandırdıktan sonra , “Aklınızda neler kaldı?” diyerek öğrencilere, dersin özetini yaptırır.

Öğretmen, “Gelecek ders, ‘Ailede Bireylerin Birbirlerine Karşı Görevleri Vardır’ ve ‘Aile Sorumluluklarımızı Yerine Getirmeliyiz’ konularını işleyeceğiz. Dersi sizin hazırlamanızı istiyorum.” der. Sınıftan üçer kişiden oluşan toplam 4 grup oluşturur. Gruplara hazırlamaları için aşağıdaki konuları paylaştırır:

1. Grup: Karı kocanın birbirlerine karşı görevleri nelerdir?
2. Grup: Anne babanın çocuklarına karşı görevleri nelerdir?
3. Grup: Çocukların anne babalarına karşı görevleri nelerdir?
4. Grup: Kardeşlerin birbirlerine karşı görevleri nelerdir?

Öğretmen, grup çalışmasının nasıl yapılacağı, ödev hazırlamak için gereken bilgiler ve kaynak kitap konularında öğrencilere yardımcı olacağını söyler. Onları yönlendirir ve kendilerine güvendiğini belirterek dersi bitirir.

D. DEĞERLENDİRME

1. “Tuğladan yapılmış bir evi, aile yapan içindeki SEVGİ’dir” sözünü açıklayınız.
2. Sevginin barınmadığı bir aile ortamı nasıl olur?
3. Aile bireyleri arasına sevgi ve saygı nasıl yansır?
4. “Herkesin kaldığı bir yer vardır, orası onun yuvasıdır.” sözünü açıklayınız.

GÜNLÜK DERS PLÂNI (Örnek-3)

Hazırlayan	: Zeynep ASLAN
Dersin Adı	: İbadet
Ünite	: I. Namaz
Konu	: Namaz İbadetinin İnsana Kazandırdıkları
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Soru cevap tekniği, eğitsel oyunlardan “telgraf oyunu”
Özel amaç	: Namaz ibadetinin insana kazandırabileceği davranışlara örnekler verir.
Davranışlar	: 1- Namaz için temizliğin şart olduğunu söyler/yazar.2- Maddî ve manevî kirin ne anlama geldiğini söyler/yazar.3- Namazın insana zamanı iyi kullanma alışkanlığı kazandırdığını söyler/yazar.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat çekme: Bir önceki dersin tekrarı bir öğrenciye yaptırılır. Daha sonra “Arkadaşlar, namaz Allah’ın emirlerindedir. Namazın insana faydaları vardır. Allah laf olsun diye namazı emretmemiştir. Namazın insana kazandırdıklarını öğrenmek ister misiniz? Şimdi sizinle küçük bir oyun oynayacağız. Oyunumuzun adı “telgraf oyunu” denilerek öğrencilerin dikkati konuya çekilir.

Güdüleme: “Dersi dikkatli takip ederseniz namazın hayatımızdaki önemini kavrsınız.” denilerek güdüleme yapılır.

Hedeften haberdar etme: Bu dersin sonunda namazın insana kazandırdığı davranışlardan bazılarını öğrenmiş olacaksınız.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Sınıf sekizer kişilik dört gruba ayrılır. Bu sekiz kişiden yarısı telgraf çekerek soru sorar, diğer yarısı cevap verir.

- 1- Temizlik ne demektir?
- 2- Kaç çeşit temizlik vardır?
- 3- Namaz ne tür bir temizliktir?
- 4- Temiz olmayan bir insan namaz kılabilir mi?

Sorular ve verilen cevaplar sınıfta okunup tartışılır. Daha sonra soru cevap tekniğiyle derse devam edilir.

- 1- “Temizlik imandandır.” hadisinden ne anlıyorsunuz?
- 2- Üstü başı pis olan birisi namaz kılamaz mı?
- 3- İnsanın kıyafetlerini ve namaz kılacağı yeri temizlemesi maddî bir temizliktir. Peki, insan namazdan önce manevî olarak nasıl temizlenir?

Hız. Peygamberin şu hadisi tepegözle tahtaya yansıtılır.

“Sizden birinizin kapısının önünden bir nehir aksa ve o kimse bu nehirde her gün beş kez yıkansa, acaba üzerinde hiç kir kalır mı? Ne dersiniz?

Oradaki insanlar, “Hayır, bu durum onun kirlerinden bir şey bırakmaz.” dediler.

Peygamberimiz, “İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah onlar sayesinde bütün hataları siler.” buyurdu. (Buharî, Mevâkit,6)

Öğretmen konuyu şöyle özetler: “İbadetlerinde temizliğe sevk edilen insan, hayatının her anında temiz olmaya alışır. Kendisini temiz tutan insan evini işyerini, okulunu da temiz tutar.”

Şimdi de “Namaz zamanı iyi kullanmayı öğretir.” konusunu işleyeceğiz, denilir. Soru cevap tekniğiyle derse devam edilir. Doğru cevapları bir öğrenci tahtaya yazar.

- 1- Günde kaç vakit namaz kılarız?
- 2- Bu vakitleri kim belirler?
- 3- İnsan kendini namaz vakitlerine göre nasıl ayarlar?

“Ben Bir Seccadeyim” adlı okuma parçası bir öğrenciye seslice okutulur.

BEN BİR SECCADEYİM

Ben daha yeni fabrikadan çıkmış, marketteki rafta pırıl pırıl dururken beni kim alıp üzerimde namaz kılacak diye çok merak ediyordum. Acaba beni kötü kullanıp eskitecekler miydi? Ya da her namaz kıldıklarında beni katlayıp aynı yere koyup temiz temiz mi kullanacaklardı? Ben böyle düşünürken dükkânın önünde bir araba durdu. Ay inanmıyorum, birisi beni alıyor. Çok beğendiler galiba. Ama bu bir çocuk! Sanırım ilk düşündüklerim gerçekleşecek! Off... Yolculuk kısa sürdü ve eve geldik. Çocuk:

—Anne bak, babamla yeni bir seccade aldık.

—Benim güzel yavrum, seccade pek de güzelmiş. O senin olsun.

—O zaman abdestimi alıp, namazımı kılayım.

Aradan bir ay geçti. Bir gece çocuklar uyuduktan sonra babasının annesine Zeynep'le ilgili şunları söylediğini duydum. Bizim yaramaz kız, namaza başlayalı ne kadar uslandı... Annesi de "Odasını toplu ve temiz tutuyor. Çamaşırlarını ben söylemeden değiştiriyor..." Diye cevap verdi.

Ben bu küçük kızın hayatını değiştirdiğim için çok mutluyum. Darısı diğer seccadelerin başına. (Pelin PEKTAŞ, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları)

Öğrencilere "Bu okuma parçası hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sorularak öğrencilerin görüşleri alınır. Aşağıdaki özet tepegözle tahtaya yansıtılır. "Namaz, bir temizlik ibadetidir. Günde beş vakit namaz kılan insan maddî ve manevî kirlerden arınır. Zamanı iyi kullanmayı öğrenir. Namazla günlük hayat arasında bağlantı kurarak, hayatını namaza göre ayarlar."

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğrencilerin soruları cevaplandırılır. Güdüleme tekrarlanır. Gelecek dersin konusu söylenir ve hazırlıklı gelmeleri istenir.

D. DEĞERLENDİRME

1. Temizlikle ilgili bir hadis söyleyiniz.
2. Namazdan önce yerine getirilmesi gereken temizlik şartları nelerdir?
3. Manevî kir ne demektir? Namaz insanı manevî kirlerden nasıl temizler?
4. Beş vakit namaz kılan insan zamanını iyi kullanır. Niçin?